

VREME PROLAZI, LJUDI NESTAJU

Roden je 1927. godine u Kikindi, od *Roca Arnolda Kemenjija i majke Etelke, rodene Haas. Po zvanju inženjer hemijske tehnologije. Započeo studije u Beogradu a završio u Haifi. Dve godine je radio u Izraelu a potom, sve do penzije, u Nemačkoj. Oženjen Verom, rodom Fuhr. Živi u Frankfurtu.*

Moj deda Samuel Kohn, očev otac, bio je siromašan seljak, ratar u seocetu Kvasovu u Moravskoj, koje i dan-danas nema više od tri do četiri stotine stanovnika. Sa bakom Julijom, po kojoj sam dobio ime, imao je petoro dece: tri sina i dve kćerke. Sinovi su bili Arnold, moj otac, Ignac i Ede, a kćerke Melita i Irma. Deda Samuel je rođen 1855, a baka Julija, rođena Politzer, 1862. Jedan od bakinih rođaka je otišao u Ameriku i postao slavan izdavač; po njemu se danas najboljim novinarima dodeljuje Pulicerova nagrada. Ova sirota ratarska porodica je učinila sve da sinovi odu u velike gradove, Beč i Peštu, da studiraju. Obe kćerke su uz mali miraz udali u Pešti i Bratislavi, sve u pravcu većih gradova. Da bi lakše bili primljeni na visoke škole, dečaci su mađarizirali prezime Kohn na Kemenj. Arnold je u Beču završio trgovačku akademiju, Ignac je u Pešti postao mašinski inženjer, posle je radio u mađarskim železnicama, dok je Ede u Pešti postao veterinar. Sve se to

dešavalo na prelazu iz 19. u 20. vek. Govorni jezik porodice moga dede bio je nemački, a deca, koja su otišla u Peštu na studije, naučila su mađarski.

Kod mog dede sa mamine strane, dr Jakoba Haasa, rodenog 1858, već je potpuno druga slika. Oženio se sa bakom Emiliom Herzka, rodenom 1866. Živeli su u Puhovu, nad Vahom, negde na granici Moravske i Slovačke. Deda Jakob je bio među prvim Jevrejima tih krajeva Austro-ugarske, koji su završili studije i postali uspešni i bogati lekari. Imali su tri kćerke, Irenu, Etelku – moju mamu – i Melaniju, i sina Artura, koji je u Pešti postao pravnik. Kćerke su, sa dobrim mirazom, udali za vredne mlade ljude. I ova porodica se kod kuće služila samo nemačkim jezikom, a deca koja su otišla u svet tamo su naučila mađarski, slovački, srpski...

Moji roditelji, tek nekoliko nedelja u novom kraju, u Kikindi doživljavaju početak Prvog svetskog rata tako da otac odmah biva mobilisan kao oficir u austrougarskoj vojsci. Njegova braća, u Pešti, odlaze pravo na front. Mama ostaje u Kikindi očekujući rođenje svog prvog deteta, sina, koji će doći na svet 1915. i dobiti ime Aleksandar. Otac je na italijanskom frontu kod reke Soče, gde je nekoliko puta ranjavan, ali se posle četiri godine ratovanja vraća u činu kapetana vojske koja više ne postoji, kući u Kikindu, u zemlju koju je napustio kao AustrougarSKU, a koja je sada nova država – Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca.

Moji roditelji počinju novi život, uče novi jezik, a komuniciraju na mađarskom, srpskom i nemačkom jeziku. Otac otvara radnju poljoprivrednih mašina, što će u ravnom i bogatom Banatu dovesti do uspeha. Razvijajući poslove i struku, otac je bio među prvima u Vojvodini koji je uveo mehanizaciju i automatizaciju u poljoprivredu.

U međuvremenu se, 1920. godine, rađa drugo dete, sin Paja, dok prvi sin Aleksandar umire 1921. od šarlaha. Sedam godina kasnije, 1927, došao sam ja na svet. Teška kriza 1929. pogada moje roditelje, kao i sve ostale. Otac oprašta dugove velikom broju seljaka tako da stiže skoro do bankrotstva. Iznenada umire 3. marta 1938. godine.

Posle tatine naprasne smrti, mama preuzima vođenje radnje i, videvši da se sprema rat, pokušava da napuni radnju mašinama i vrednijim stvarima. Neposredno pre početka rata u Jugoslaviji, u decembru 1940. godine, mama se udaje za Srbina Dragomira Gašića.

Nedelja, 6. april 1941. Ujutro otvaramo radio – čujemo u vestima da Beograd upravo bombarduju, tj. da rat počinje bez objave. Moj brat Paja, koji je sa posla u tekstilnoj fabrici u Novom Sadu došao kući da

provede nedelju sa nama, seda na motocikl i odmah kreće ka Novom Sadu da se tamo prijavi u vojsku. To je poslednji put da smo ga videli. Do Novog Sada stiže, ali u sveukupnoj zbrci koja nastaje, ne uspeva da bude primljen u vojsku, kroz koju bi kao ratni zarobljenik možda mogao da bude spasen.

Gledamo kako nemačka vojska 14. i 15. aprila mirno ulazi i maršira kroz Kikindu, bučno pozdravljena od naših komšija, koji su odjednom odeveni u crne uniforme. Ne shvatamo šta to znači. U našu kuću se odmah uselila grupa oficira. Kad nam je njihov vojni kuvar praznio ostave i podrume spremajući kajganu od 30-40 jaja, rekao je: „Bežite što brže i što dalje možete, jer će vam ovi doći glave!“ U tom času nismo ga razumeli.

Grozna istina ubrzo se potvrđuje. Već idućeg dana upadaju oficiri, praćeni domaćim petokolonašima, kamionima odnose nameštaj i sve što im stigne pod ruke. Traže sakriveno oružje. Mi ga nismo imali. Mama se ipak priseća da je otac, kada se vratio iz Prvog svetskog rata, poneo svoj stari revolver. Na sreću, Nemci ga ne nalaze, već ga mi, pošto smo ga pronašli u nekom ormanu sa starim vešom, odmah bacamo u septičku jamu. Moj očuh Dragomir Gašić biva, kao „četnik“, odveden u zatvor. Tukli su ga nekoliko dana. Bio je mučen zajedno sa Jevrejnom Belom Štajnerom, koji je pre rata u „Lojd klubu“, gde su kartali, izjavio da će dati milion dinara onome ko ubije Hitlera. To mu Nemci nisu oprostili.

Prvih dana po ulasku, Nemci me odvođe u „kuriju“, odnosno sud. Tamo odmah zatvaraju ljude, ali ja imam prednost pošto treba ljuštiti vagon krompira. To je, u poređenju sa poslom kojeg moramo da obavljamo posle, dobar posao. Uskoro će svi Jevreji i Jevrejke, bez razlike na godine, sa bundama ili bez njih, morati ujutro da odmarširaju do tričetiri kilometra udaljene kasarne, gde će golim rukama nositi ostatke konjskih balega iz štala na otpad, a odande dalje na drugi otpad. Kao dete u grupi sa drugom decom, dobijam naređenje da čistim kasarnske klozete. Tu, zbog neprijatnog zadaha, Nemci ne vole da ulaze, pa smo nešto mirniji.

Moj očuh Dragomir, pošto se delimično oporavio od prebijanja, biva odveden na prvo stratište. Nemci ubijaju petoro domaćih ljudi, navodeći da je reč o obračunu sa komunistima. Čika Dragomir se vraća izbezumljen. Pred njim su ubili ljude a on je morao da kopa rake i golim rukama sahranjuje ubijene. Posle toga zatvaraju ga i tuku kao četnika. Nakon ponovnog puštanja iz zatvora, nosimo ga u sanatorijum. Pošto

su mu nagovestili da će ga uskoro i dalje prebijati, beži noću i uspeva da se dokopa Beograda.

Kako su nam svakodnevno upadali u kuću i odnosili sve šta su mogli, i pošto smo preko jevrejske opštine plaćali ogroman danak, ubrzo smo videli da je ovaj prljavi posao u kasarni dosta fina rabota u poređenju sa ostalim nedaćama. U mislima često ponavljamo upozorenje onog nemačkog vojnika, dato prvih dana okupacije.

Jednog dana, u leto 1941, dobijamo zapovest: sa nešto stvari koje možemo da nosimo, treba da odemo u našu sinagogu. Ubrzo uvidamo da tu nismo sami nego da su tu i svi naši sunarodnici iz mesta. Tu je i masa nama čak dosta poznatih folksdojčera koji počinju na nama da traže zlato i druge vrednosti. Krvavo tuku i batinaju ljude, a pogotovo žene. Iz sinagoge se čuju vika i plač, kuknjava. Kasno noću, svi ti do krajnosti izmučeni i iznureni ljudi dobijaju zapovest da pešice krenu do 3–4 kilometra udaljene železničke stanice, gde će biti utrpani u teretne vagona. Ovu žalosnu povorku, koja prolazi kroz zamračenu Kikindu, skoro niko od sugradana ne primećuje.

U zatvorenim vagonima stojimo, pošto nema mesta za sedenje. Kada je voz najzad krenuo, razmišljamo glasno kuda ćemo i kada stići. No, voz se uskoro zaustavlja. Teraju nas napolje. Opet povorka. Još uvek je noć. Na stanici čitamo da smo stigli u Novi Bečej.

Žalosna povorka kreće kroz selo da bismo, na kraju, stigli do jednog napuštenog mlina. Ulazimo umorni i pokušavamo da se rasporedimo po starim daskama, da imamo neko mesto za spavanje. Leto je. Nemamo pokrivače. Mlin je čuvao jedan stari vojnik, verovatno iz redova domaćih Nemaca, pored kojeg može da se slobodno izlazi i kupuje na pijaci, a može se poručiti i hrana iz seoskih kafana – naravno, ako se ima još novca. Deca se igraju u prostranom dvorištu mlina. Stariji, pošto je toplo, sede napolju, da bi se za noć ugrijali. Ima i bolesnih, pa i ludih među nama. Sećam se sirotog ludog dr Irica koji stalno viče: „Gandi a majom“ (Gandi je majmun), što decu dovodi do smeha a starije na razmišljanje šta će biti idućeg dana. Jednog dana čujemo da sa druge strane Tise, tj. u Bačkoj, gde Mađari vladaju, ljudi dozivaju. Idemo na Tisu. Moj brat je preko vode, u Starom Bečeju. To je poslednji put da brata vidim. Decembra 1944. ‘njilaši’ ga skidaju na ulici i, ustanovivši da je Jevrejin, na mestu ubijaju. Mi se sporazumevamo vičući.

Tako je iz dana u dan. Razgovara se o mogućnostima za izlazak iz ove teške situacije. Pored ostalog, govori se da će partneri u mešovitim

brakovima biti pušteni na slobodu, što se i dešava. Mama misli da će to možda i sa njom da se desi. Ali, šta će onda biti sa mnom?

Posle nekoliko nedelja, dolazi čika Dragomir i donosi jednu cedulju koja je napisana u Gestapou u Beogradu, na osnovu koje treba pustiti njegovu ženu, moju mamu iz logora, zajedno sa njihovim zajedničkim četiri godine starim sinom Đordem – to treba da budem ja. Kako je došao do takve cedulje? On je odlazio u Gestapo, plakao i molio: „Moja Etelka, moja Etelka, oslobodite je!“ Dobija tu famoznu cedulju. Tek kasnije postajemo svesni da smo tako – bar za neko vreme – spaseni. On dodaje jednu jedinicu, pa postajem 14-godišnjak, što u stvari i jesam. Procedura je veoma jednostavna. Izlazimo iz mlina na slobodu i krećemo ka stanici, odakle odlazimo vozom za Beograd. Nekoliko dana posle našeg odlaska, „stanovnici“ mlina bivaju šlepovima odvezeni takođe u Beograd.

Dočekani smo od brata čika Dragomira, Dragoga, koji živi u „Ciganskoj mali“, u ulici Franše d’Eperea, sa porodicom, u jednoj čergi. Usko, prljavo, ali smo živi i srdačno primljeni. Ubrzo se upoznajemo sa životom u prisustvu stenica, vašaka i sličnih životinja. Druga „prednost“ života u Beogradu je glad. Ni naši domaćini ni mi nemamo para za hranu, koje ima sve manje. Dobijamo neke markice – ja naravno ne, jer sam ilegalan – sa kojima se pred zimu može u radnjama dobiti nešto tvrde marmelade od šljiva, koja se kupuje sečena i izmerena na par grama. Nalazimo se u blizini logora Topovske šupe i znamo da su tamo muškarci iz Banata. Ja sam svakog dana u blizini kapije. Vidim da žene, koje su u gradu još slobodne, donose hranu i tople stvari svojim muževima i sinovima. Nemam kome a kamoli šta da donesem. Međutim, mašem kada nekoga prepoznam. Posle nekoliko dana vidim da odvođe ljude natovarene u kamione. Mašu mi. Oni odmah a mi kasnije saznajemo da ih put vodi pravo u smrt.

Uskoro pozivaju sve jevrejske žene i decu, koji su raspoređeni po gradu kod poznanika, da dođu u ulicu Džordža Vašingtona, odakle ih odvođe na Sajmište, u logor, preko Savskog mosta.

Krajem 1941. godine Nemci, posle upada u Sovjetski Savez, stižu blizu Moskve, što samo povećava pesimizam. Gubi se nada da će ikada biti bolje. Zima je jaka pa žene i deca, u logoru na Sajmištu, umiru bez direktnog učešća njihovih mučitelja. Oni koji još žive, bivaju ubijeni u dušegupki, kamionu u kojem ih guše otpadnim gasovima.

Zimi dobijamo mogućnost „stanovanja“ u vešernici, kod dobrih ljudi u Gornjačkoj ulici, nedaleko od fudbalskog stadiona. Tu ćemo,

gladujući i smrzavajući se, preživeti tešku zimu. Čika Dragomir je našao posla kao „dezinfektor“, što je u stvari dezinsektor. Smem da idem sa njim, da nosim kante sa cijankalijem i kiselinama i konzerve sa „ciklonom“. Posle rata smo saznali da su Nemci tim gasom ubijali Jevreje. Radim na lepljenju prozora, rupa i vrata u stanovima gde se, za uništenje stenica, pušta taj otrovni gas. Kasnije otvaram te stanove i proveravam ih. Dobijam bakšise i, što je mnogo važnije, nešto hrane. Jednog dana, firma u kojoj radimo dobija nalog da se u centrali Gestapoa moraju neke sobe čistiti od stenica. Niko od odraslih radnika nije spreman niti sme tamo da ode, pa mene šalju, a ja, naravno, ne mogu da kažem da neću. Uzimam kante sa otrovima, prolazim pored SS-straže i radim par dana na lepljenju i pripremama. Stojeći na lestvama, razgovaram sa SS-oficirima koji pitaju odakle govorim tako dobar nemački. Odgovaram da se to ovde, u školi, uči. Vreme prolazi a milioni ginu i umiru.

*JULIJE KEMENJ (drugi sleva u gornjem redu) sa drugovima
na fotografiji iz 1943. godine*

Doznajem da su roditelji mog bliskog školskog druga, porodica doktora Pejića, uspeli da se kao Srbi iz Kikinde presele u Beograd, gde pored Đerma, u ulici Vojvode Anđelka 2, imaju kuću. Uspostavljamo kontakt. Aca i Seka, sin i ćerka, pružaju mi toplu prijateljsku ruku a rodi-

telji čine sve da mi olakšaju život. U stanju gladi u kojem neprekidno živim, dele zalogaje sa mnom. U stanu imaju nemačkog oficira, pred kojim me uvek predstavljaju kao sina. Kad dolaze policijske kontrole, takođe.

Sa Acom, koji ide u gimnaziju, kod kuće učim odgovarajuće štivo. Čitamo zajedno. Učimo engleski jezik. Upoznajem njegove školske drugove sa kojima sam se veoma zbližio. To su Srbi koji su uskoro saznali da sam Jevrejin, ali ni jedan od njih nije u toku rata jednu reč o tome zucnuo. Zahvalnost porodici Pejić i svim tim prijateljima ne može se iskazati običnim rečima. Zaboraviti te olakšane dane rata, ni to se ne može... Zahvalnost sam pokušao da delimično izrazim, ukoliko se to uopšte može, sadenjem maslinovog drveta u Šumi pravednika u Jerusallimu, drveta zahvalnosti u Jad Vašem.

Moj očuh, čika Dragomir, sigurno je onaj koji mi je na početku stvarno spasio život, ali sa njim smo, zbog njegovog pijanstva, često imali veoma velikih problema. Dolazio je kasno, posle policijskog časa, te nismo znali da li je uhapšen ili ne. Uvek bi doveo još nekog Nemca, vojnika iz poslednje kafane, naravno pijanog, kome je govorio da mu je žena Jevrejka, što oni u pijanstvu nisu uzimali za ozbiljno. Neki od tih Nemaca, koji su razumeli ko smo, dolazili su posle trezni i donosili nam, u doba najteže gladi, hleba. Posle rata sam tražio te Nemce koji su nam dali svoje adrese, ali nisu preživeli rat.

Živim ilegalno. To znači da nemam isprave, pa me bilo koja kontrola može odvesti na Banjicu, u smrt. Znam da izdaleka prepoznam kontrole pa se, poznavajući kuće sa duplim ulazom, sklanjam. Čika Dragomir, posle dolaska u Beograd, uspeva da dobije izbegličku legitimaciju, pošto je rodom iz Travnika. Na početku i ja dobijam izbegličku legitimaciju na ime Đorđe Gašić, ali 1942. nisam mogao da je produžim. Stara izbeglička legitimacija mi pomaže da ponekad, u izbegličkoj kuhinji, dobijem porciju pasulja sa kupusom ili porciju kupusa sa pasuljem.

Društvo u kojem sam se kretao, prijatelji koji su me u vreme kontrole policije spasavali, bili su manje-više pobornici Draže Mihajlovića, u kojeg se onda verovalo da će uz pomoć zapadnih sila doneti narodu slobodu. Negde sredinom 1942. godine, srećemo kikindske poznanike, porodicu Palinkasev, koji nam nude mogućnost da stanujemo sa njima – u njihovoj kuhinji, u Vladetinoj 12. Sećam se da su nam jednom, došavši sa sela, doneli kesu pasulja koji nas je nekoliko dana hranio. Njihov sin je lekar, koji mi je pružio lekarsku negu kad je bila potrebna. Nešto kasnije dobijamo dvosobni stan kod limara Antonija Andelića, u Kraljice Marije 5 (danas 27. marta). Tamo se skrivam u šupi. Danas je

tamo izgrađena višespratnica, no u dvorištu je još uvek ostala moja šupa za ugalj, moje ratno skrovište.

Vreme prolazi u neizvesnosti, u strahu, gladi i bedi. Ali, posle Staljingrada počinje nada da nismo daleko od kraja. Uskrs 1944. Plavo nebo. Čujemo grmljavinu aviona i protivavionskih topova. Vidimo nad nama mnogo aviona, već padaju bombe na Beograd. Palilula je zahvaćena panikom. Ljudi beže u svim pravcima van grada, noseći razne stvari sa sobom.

JULIJE KEMENJ sa supružnicima PEJIĆ kraj zasadenog maslinovog drveta u Šumi pravednika u Jerusalimu, drveta zahvalnosti u Jad Vašem, za sve što je za njega učinjeno u teškim ratnim godinama

I mi bežimo do nekih dalekih poznanika u Mali mokri lug, gde preživljavamo u šatorima. Sledeće bombardovanje je baš u kraju u kojem smo se sklonili. I to preživljavamo. Ima puno mrtvih. Pomažemo prijateljima da iskopamo nešto stvari iz njihovih bombama porušenih zgrada. Vraćamo se opet u Kraljice Marije 5, što je manje-više u centru grada.

Posle 6. juna 1944, kada Amerikanci otvaraju zapadni front, uvidamo da balkanskog fronta neće biti. Nemci sa juga prolaze kroz Beograd i povlače se preko Savskog mosta. Znamo da je ranjena zver veoma opasna, pa još više pazimo na ono što se oko nas dešava. Tih dana situacija se u Beogradu toliko popravlja da ima nekih pekara u kojima se opet, posle gotovo tri godine, može kupiti hleb. Vesti iz Londona govore da nam se front brzo i sigurno približava.

Crvena armija prelazi Rumuniju. Iz daljine se čuje topovska paljba. Sklanjamo se kod prijatelja u podrum. To je ona ista vila u Džordža Vašingtona, gde su sada privatni stanovi. Paljba se pojačava iz pravca istočne Srbije i Banata. Ujutro, 15. oktobra, vidimo na raskrsnici pred našim stanom Nemce spremne za borbu.

Pucnjava je sve glasnija. Odjednom se čuju motori teških mašina i vika ljudi. To su ruski tenkovi, koji dolaze od Dunava, načičkani ljudima i zastavama. Iako je krajnje opasno, izlazimo iz podruma i trčimo ka raskršnicima, gde vidimo ubijene Nemce, koji su tog jutra još davali neki otpor. Razumemo šta je ta buka. Pored nas prolaze ruski tenkovi, nastavlajući u pravcu Tehničkog fakulteta.

Došlo je nešto čemu smo se godinama nadali posle svih godina Hitlerizma, neizvesnosti, stalne životne opasnosti, gladi, nešto što se samo u snu doživeti može, došlo je oslobođenje! To je nešto što u tom trenutku nismo mogli da shvatimo. Posle toliko godina strahota i poniženja, odjednom čovek opet postaje čovek, ravnopravan, jednak sa drugima i slobodan!

U dvorište naše „vile“ dolazi ruska komanda, sa kamionima prepunim mleka, sira i druge godinama nevidene hrane. Dobijamo konzerve i po pola litra mleka, koje je čudno providno. Ispostavlja se da je to votka. Svakog jutra, pre polaska u boj, ratnici dobijaju sličnu količinu „mleka“. Uveče se mali broj njih vraća. Vode se borbe oko savskog mosta. Kod Tehničkog fakulteta vidimo masu izgorelih nemačkih bornih kola i vojnika.

Grad je oslobođen 20. oktobra. Pored Rusa vidimo nejednako obučene borce i decu. To su prvi partizani. Preuzimaju političko vodstvo grada. Među prvim aktima pozivaju se omladinci Beograda, rođeni 1926. i stariji da stupe u partizanske jedinice, sa kojima će veliki broj neobučenih i nespremnih za ratovanje protiv jakog neprijatelja, stradati na Sremskom frontu.

U Palilulskoj policiji, koja se tada zove milicija, i ne samo tamo, hapse ljude i odvođe ih na stratišta, gde nestaju. Među prvima, našeg čika Dragomira hapse kao „kolaboranta“, jer su ga ljudi često vidali sa Nemcima – naravno, izlazeći iz kafane mrtvog-pijanog. Posle mnogo moljakanja, umešnosti i plača uspevamo da ga izvučemo i spasimo od skoro sigurne smrti. Pošto nemamo nikakvih hartija, teško možemo da dokažemo ko smo i šta smo. Na kraju nam to uspeva pa, posle 2–3 nedelje, dobijamo dozvole da se vratimo našem rodnom gradu, kome je i nadalje ime Kikinda.

Vraćamo se u našu kuću, koja je totalno opljačkana. U njoj je, do na dan pre oslobođenja, 5. oktobra, stanovao komesar Nemač. Na gomili stare hartije nalazimo kao pozdrave povratnicima knjigu „Schuss im leeren Haus“ (Pucanj u praznoj kući)!

Pošto sam 1927. godište, ne moram u partizane, pa nastavljam sa učenjem. Istovremeno sam osmatrač sa vrha gradske kuće i javljam o približavanju neprijateljskih aviona, beležim pojedinosti meteorološke vrste. Sa velikim je teškoćama skopčano vraćanje dela nameštaja, koji je po raznim magacinima i omladinskim domovima. U kući su smešteni ruski oficiri na prolazu kroz grad. Mi smemo da se smestimo u dve sobe naše kuće.

Za sledeće dve godine uspevam, na tečajevima za ratom ometene učenike, da završim gimnaziju, a 1947. i veliku maturu. Uviđam da ovaj novi politički sistem nije za mene. Nemam namere da pristupim vodećoj partiji. Čak me zovu reakcijom. Pošto sam za vreme rata trpeo i bio protiv Hitlera, ne hapse me.

Uspeva mi da 1947. upišem Tehnički fakultet, smer tehnologije. Politička situacija je veoma nestabilna i uskoro nastaje razlaz Tita i Staljina. Na Bliskom istoku se, posle odlaska Engleza, vode borbe između cionista i Arapa. Tito dozvoljava maloj šaci preživelih Jevreja iseljenje u tada već stvorenu novu državu.

Na kraju 4. semestra dobijam dozvolu za iseljenje. Početkom jula 1949. godine, na Rijeci, pre ulaska na brod „Radnik“, primorani smo da potpišemo izjavu kojom predajemo sve svoje nekretnine i vraćamo državljanstvo državi. Posle nekoliko dana stižemo u Izrael.